

„Edinost“

Izhaja dvakrat na dan, razen nedelj in praznikov, zjutraj in zvečer ob 7. uri. O ponedeljkih in po praznikih izhaja ob 9. uri zjutraj.

Naročnina znaša:

Obe izdaji na leto . . . . . gld. 21.—
Za samo večerno izdanje . . . . . 12.—
Za pol leta, četrt leta in na mesec razmerno.

Naročnino je plačevati naprej. Na naročbe brez priložene naročnine se uprava ne ozira.

Na drobno se prodajajo v Trstu zjutranje številke po 3 nvč. večerne številke po 4 nvč.; ponedeljske popoldanske številke po 2 nvč. Izven Trsta po 1 nvč. več.

EDINOST

(Večerno izdanje.)

GLASILO POLITIČNEGA DRUŠTVA „EDINOST“ ZA PRIMORSKO.

Telefon št. 570.

4 nvč.

V edinosti je moč!

Oglasi

se računajo po vrstah v petitu. Za večkratno naročilo s primernim popustom. Poslana, osmrtnice in javne zahvale, domači oglasi itd. se računajo po pogodbi.

Vsi dopisi naj se pošiljajo uredništvu. Nefrankovani dopisi se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnino, reklamacije in oglase sprejema upravištvo. Naročnino in oglase je plačevati loco Trst.

Uredništvo in tiskarna se nahajata v ulici Carintia št. 12. Upravištvo, odpravištvo in sprejemanje inseratov v ulici Molin piccolo št. 3, II. nadstr.

Izdajatelj in odgovorni urednik Fran Godnik.

Lastnik konsorcij lista „Edinosti“.

Natisnila tiskarna konsorcija lista „Edinost“ v Trstu.

Brzjavna in telefonična poročila.

(Novejše vesti.)

Gorica 4. K slovesnosti imendana Nj. Veličanstva cesarja se je darovala v stolni cerkvi slovesna sv. maša z zahvalno pesmijo. Navzoča so bila civilna in vojaška oblastva, kakor tudi mnogo ljudstva. Z vseh javnih in z mnogih zasebnih hiš vise zastave.

Dunaj 4. (Zbornica poslancev.) Poslanec Kaiser je končal svoj govor z izjavo, da je negotoba v veliko škodo vsem stanovom. Mladočehi da ne bodo odobraval nagodbe, navzlic temu, da je finančni minister Čeh.

Dunaj 4. (Zbornica poslancev.) Poslanec Millesi (nemška ljudska stranka) je rekel, da je dolžnost vsacega avstrijskega patrijota, da odkloni nagodbo, ki škoduje Avstriji. Posl. Girstmayr je rekel, da ne more nikdo več zaupati ministerstvu, ki priporoča tako nagodbo. V enakem smislu je govoril posl. dr. Menger. Na to se je razprava prekinila. Poslanec Kletzenbauer (kršč. soc.) je predlagal nujnostni predlog tičoč se odpisa zemljišnega davka rad elementarnih škod. Poslanca Fort in Kaftan sta stavila nujnostni predlog radi zboljšanja plač nastavljenec pri državnih in zasebnih železnicah. Na vprašanje posl. Prohaske je izjavil predsednik Lupul, da pridejo predloge, tičoč se uravnave plač državnih služabnikov, na dnevni red takoj, ko se konča sedanja debata.

Poslanca Spinčič in Laginja sta interpelirala radi postopanja oblastij na Primorskem. Prihodnja seja bode jutri o 11. uri predpoludne.

Dunaj 4. Iz vseh krajev monarhije so prihajale častitke za imendan cesarjev. Povsod so visele zastave z javnih kakor tudi mnogih zaseb-

nih poslopij in se je darovala slovesna služba božja, pri kateri so bila navzoča oblastva, šolska mladina in mnogo drugih vernikov.

Pozor!

Obstrukcija je odnehala. Ni sicer gotovo, da-li se ne povrne zopet, ali za sedaj vsaj sta vrhna svečenika nemške obstrukcije, v katere znamenju se je vršilo dve leti sem vse parlamentarno — da govorimo evfemistiški — delovanje, sta Schönerer in Wolf: kviescirana generala.

Obstrukcija je odnehala in zdi se nam, da čujemo kako pripovedko iz davnih časov, ko čitamo, da se je v parlamentu pričelo prvo čitanje pogodbenih predlog in da se vrše tam notri v državno-zbornski palači mirne, dostojne in stvarne razprave. Parlament dela, ne razgraja! Kako čudno in nenavadno glasi to!

Dogodilo se je torej, česar nismo pričakovali. Opozicija ne obstruira več in s tem se je povsem nenadno zasukalo položnje v parlamentu in za vlado. Dokler je bilo utrjeno prepričanje, da opozicija ne odneha od obstrukcije, da torej niti misliti ni na parlamentarno rešenje nagodbe z Ogersko, je bilo za grofa Thuna položnje razmerno lahko in jasno. Za slučaj, da obstrukcija onemogoči parlamentarno rešenje nagodbe, je bilo poskrbljeno: grof Thun je bil oborožen po dogovoru z ogersko vlado. Parlament bi se bil razpusil in voz države bi se bil lepó počasi pomikal dalje po cesti § 14 in cesarskih naredeb, ne mené se za krik in grajo brezposelnih parlamentareev. Zato pa se je grof Thun lahko igral tudi z večino!

Sedaj pa, ko ni izključena možnost, da obstrukcija definitivno odpade in je posijal žarek

nade, da nastopijo zopet normalni parlamentarni odnošaji in ni izključen slučaj, da se bode parlamentarno razpravljalo o nagodbi, sedaj se je hipoma in radikalno spremenilo položnje za grofa Thuna — sedaj potrebuje vlada zanesljive večine. Sedaj ni igrača več, sedaj se grof Thun ne more več počutiti dobro v — zmešnjavi. Sedaj mu je zanesljiva večina postala cilj, po katerem mora stremeti z vso energijo in katerega mora doseči hitro, ako noče, da mu dogodki vzrasejo preko glave. Proti povodnji obstrukcije je imel grof Thun na razpolago zatvornico § 14, proti povodnji redne parlamentarne opozicije si mora iskati drugačne zatvornice. Sedaj, ko nastaja taka povodenj in je računati, da bodo ista naraščala in da preplavi vso širno parlamentarno ravan, sedaj treba vladi trdnega brega zanesljive večine!

Od kje vzeti tako večino? O tem ni mogel dvomiti grof Thun niti jedno minuto. Ideja, za katero je hital grof Badeni, ki je bliščala pred očmi baronu Gautschu in ki je mamila tudi grofa Thuna, ideja koncentracije takozvanih »zmernih« življev na desni in na levi, ta ideja se je pokazala neizvedljivo in grof Badeni in baron Gautsch sta postala žrtvi te ideje. S koncentracijo »zmernih« življev torej ni nič.

Dosedanja opozicija? O da, kakor opozicija je bila grozna, ali kakor vladna večina je jednostavno nemogoča! Denimo tudi, da bi bila številno dostatna za vzdrževanje svoje vlade, kar pa ni, ne bi mogla funkcionirati kakor vladna večina niti jeden dan. V zanikavanju, v negaciji, v sovražtvu do kake vlade morejo pač stati rama ob rami krščanski socialisti, socialni demokratje, nemški nacijonalei raznih izpovedanj, nemški liberalci, milijonarji, demokracija in razni »divjaki«

»Valga me dios!« — je planil prečitavši prvi list — »na koga sem se oslonil? Vidim, vidim tajne kremplje beneškega leva, da bi ga Bog pokaral! In s Turčinom?! — Pa jaz slab — jaz kukavica. O ljudska hinavščina! Na svojem sreju sem grel kačo! In lepe senjske šume naj posekajo Benečani za piškav denar. Tako mi ran božjih!« je skočil Ferdinand jezen in je zagnal pisma na tla, »sodil bodem strašno sodbo! Ali! — se je obrnil h kapitanu — »Barbo! ako so ta pisma kriva? Saj mi je škof neki dan vse živo razložil — Barbo! Ako Vas je zavela strast, ako je to pisala luteranska roka?«

»Serenissime!« je stopil Cipriano pred Ferdinandu, »verujte-li, da sem pravi sin cerkve?«

»Verujem!«

»Serenissime! Na razpelo božjega Sina se rotim, da so ta pisma prava. Dvakrat ste nas odbili, rekši: Dajte mi dokazov! In glejte, mi smo jih prinesli. Še več; Vaša slavna hiša nima v resnici zvestejših slug od bana Draškoviča in slavnega generala Lenkoviča!«

»Res je, da jih nima!« je potrdil Ferdinand.

»Oni so moje priče,« je dostavil redovnik in je oddal nadvojvodi pisma, »po njihovih besedah naj sodi Vaša Svetlost, ako govori laž skromni sluga božji.«

(Pride še).

PODLISTEK.

46

Čuvaj se senjske roke!

Zgodovinska povest.

Spisal A. Senoa. Poslovenil F. S. Cvetkov.

»Bog mu izleči rane!« je vzdihnil redovnik. »Sirota deklica!« je spregovorila nadvojvodinja solznih očij, »srčno te obžalujem. Govori, kake milosti iščeš?«

Deklica je dvignila glavo, pogledala z velikim solznim očesom nadvojvodinjo, na to kapitana.

»Deklica ne razumi italijanski, prejasna gospa,« je rekel kapitan, »ona govori samo svoj — hrvatski jezik.«

»Kaj zahteva torej? Da jej osvetim očeta?« »Nikakor ne, prejasna gospa, njeno sree ne pozna tega čustva; ona zahteva, da se njenemu očetu, njenemu rodu vrne ime in poštenje, da se jej vrne zaročnik, katerega jej je pred najstimi meseci odtrgal od zvestegu srea nasilnik Rabata.«

»Zgodi se tako!« je rekla gospa in poljubila deklico na čelo.

O zadnjih besedah kapitanovih so se razmaknili zastori visokih vrat, a na pragu se je pokazal v črni španski obleki majhen človek pod črno kapo, dolge, špičaste brade. Čez trenotek je stopil v sobo.

»Hvaljen bodi Jezus, ljubeznjiva nadvojvodinja in mati,« je pregovoril prišlec; »nadejam se, da Vam je zdravje, za katero vsaki dan Boga pro-

sim, v dobrem stanju. No, pri Vas se je zbralo društvo, kakor vidim; Vi se mimo Vašega običaja zalavate s politiko; Vi ste,« se je obrnil h kapitanu, »ako se ne motim, kapitan Barbo?«

»Na Vašo službo, cesarska Visokost!« se je poklonil kapitan.

»To je don Cipriano, je-li? A ta deklica?«

»Klara, hči Martina Posedariča,« je odgovorila Ferdinandova mati.

Nadvojvoda je namršil obrvi in odvrnil:

»Že zopet senjski posli? A dà! Bili ste že jedenkrat pri meni radi tega, Barbo. Tožili ste Rabato.«

»Tako je, prejasni gospodar!«

»Zakaj ste prišel drugikrat? Razsrdil sem se bil radi Vaše tožbe na gospoda Rabato in na škofa. Generala nisem niti pustil pred-se. Ali potem sem zvedel, da je Rabata modro delal, da je vse to Vaša privatna osveta in spletka mojih protestantskih svetnikov, ki mrzijo generala. A Rabata se je pred menoj tudi opravičil. Zakaj ste zopet prišli? Čuvajte se, Barbo; vem, da ste junak, in žal bi mi bilo Vaše glave. Rabata je pošten človek. Idite!«

»Nikakor ne!« mu je posegla v besedo nadvojvodinja, »prejasni moj sin, čitajte ta-li pisma in potem sodite pametno!«

»Pisma? Čegava?« je vprašal začuden nadvojvoda.

»Čitajte!«

Ferdinand se je spustil na stolico.

— ali v trenutku, ko bi trebalo sestaviti ukupen program, ko bi došel čas za pozitivno delo, šli bi vsi ti življi narazen istotakim sovražtvom v srečo eden proti drugemu, kakoršno jim je bilo ukupno do sedaj proti vladi.

Drugače je sè skupinami na desnici: one so dokazale že v ognju mnogih let, da morejo ustvarjati večino, a bi bile dokazale to še sijajneje, dani kalil soglasja in zaupanja prav oni čitatelj, ki potrebuje večine kakor riba vode — slavne vlade. In begala je poslednje — kakor smo rekli gori — prav tista nesrečna in neizvedljiva ideja druženja takomenovanih »zmernih« življev od desne in leve.

Vse to je pač jasno kakor beli dan in je le naravno, da je grof Thun sedaj, ko so nastopili zanj resni časi, zahtevajoči zanesljive večine, obrnil svoj pogled brez vsega obotavljanja kar na desno stran ter si hitro izposloval od krone pooblaščenje za dogovor z desnico v namen ustanovitve zanesljive večine ter za preobrazbo kabineta, tako, da bodo v njem zastopane vse skupine večine!

Grof Thun ni imel torej druge poti pred seboj. On je moral poiskati desnico in zapričeti žnjo pogajanja. In kakor potrjajo poročila z Dunaja, se ta pogajanja vrše zaporedoma, naglo, tako, da je pričakovati odločitve že za prihodnje dni.

S tem pa so prišli usodni trenotki tudi za skupine večine. Odgovornost vladne večine je velikanska, ona mora jemati na svoje rame marsikaj odijoznega. Zato treba našim poslancem skrajne pozornosti, predno se odločijo! Zagotoviti se morajo, da bode vladala popolna reciprociteta med vlado in večino: zagotoviti si morajo, da bode večina tudi prejemala v isti meri kakor bode dajala! Le tako si utrdi stališče in ugled! Ugleda pa bode potrebovala pred javnostjo za take hipe, ko bode morala jemati na-se kaj odijoznega.

Pozor torej, pozor, gospôda poslanci!

Ozirom na vesti o obljubah, ki jih je dal grof Thun za zboljšanje razmer v naših pokrajinah, je napisala te dni »Hrvatska domovina« lep, korenit članek. Članek je bil sicer pisan popred, nego je sklenila »Zveza«, da ostane v večini. Ali nam se zde dotična izvajanja zagrebškega lista še vedno aktuvelna. — Zagrebški list je rekel med drugim:

»Mi nismo zadovoljni z odgovorom grofa Thuna: mi zahtevamo svoje pravice. Ako njemu ni primeren čas, da nam jih da, pa tudi ni na nas, da bi čakali na iste. Rešitev našega naroda je nam bližja, nego pa Thunova nagodba. Kolikor je Thunu do naših tožeb, prav toliko je nam do njegove nujnosti z nagodbo. Mi smo že enkrat rekli našim poslancem in ponavljamo sedaj: dokler nam vlada ne da vsaj toliko, kolikor nam more dati administrativnim potom, dotlej naj oni ne stavljajo niti mazineca na voz grofa Thuna, kamo-li da bi se dali vpreči!«

»Hrvatska domovina« zahteva torej od vlade, da nam namesto obljub da že nekaj v sedanosti, in močnih garancij za ono, kar se ima storiti v bodočnosti. Od večine pa zahteva, da nas energično podpira na našem delu! Vzlasti do Mladočehov se obrača »Hrvatska domovina«, opozarja jih, da smo njim in ostali desnici dokazali dovolj, kako da morejo računati na nas. Sedaj pa je prišel čas, da pokažejo tudi oni, koliko smemo mi računati na njih. Ako bi se vlada in večina hoteli omejiti zopet le na besede, tedaj naj naš klub zapusti vlado in večino ter naj se tesneje združi z Malorusi, kar bi bil moral storiti že davno. Clara pacta, boni amici!«

Tem izvajanjem bi pridodali mi še jedno na adreso večine. Ako hoče res potisniti državo na pot zdravega razvoja, ako si hoče trajno utrditi svojo veljavo, ako hoče uvesti normalne odnose, ki pa morejo postati normalni le tako, da večina prebivalstva pride do primerne upliva na notranjo in vnanjo politiko, morala bode zastavljati vso svojo moč v to, da odpravi dosedanji zistem, ki je vir vsemu zlu. Mi Slovenci in Hrvatje ob južni periferiji ne bodemo varni v svojem obstanku, dokler ne pade zistem. Nam ne bi zadoščalo, da bi večina pustila le travo rasti čez oni osodni jarek zistema, da bi ga ne videli na ta način; mi moramo zahtevati, da se jarek zasuje.

Od te zahteve ne smemo odstopiti mi avstrijski Slovani, naj že večina vsprejme ponudbo grofa Thuna, ali je ne vsprejme. Temeljita prememba zistema nam mora biti conditio sine qua non. Pred nevarnostjo tega starega avstrijskega zistema nam ne more dati popolne varnosti noben ministerski portfelj, ampak avstrijsko slovanstvo, združeno z drugimi res avstrijskimi življi, mora zbrati vse svoje moči, da definitivno poruši ta zistem v notranji in vnanji politiki, ki ni zdrav, ker je nenaraven.

Pa saj bo vedno in vedno govoriti o tem.

Slovensko-hrvatskim poslancem pa polagamo na sree: Pozor! Pozor! Vlada more najti večine le na desni! Na desni pa ste važen činitelj tudi vi, in zatorej potrebuje vlada tudi vas! Mi vam nočemo danes diktirati ničesar, ker smo uverjeni, da ste se povzpeli na višino rodoljubne dolžnosti in svoje lastne velike odgovornosti. Če vam je kedaj trebalo bistrega vida in zdrave razsodnosti, treba vam je je sedaj, da ne poreče svet danes ali jutri, da so veliki trenotki zalotili majhen rod!

Brigajmo se za domači narodopis!

(Rojakom v prevdarek napisal M. P. Podkrajec.)

(Dalje.)

Še bolj pa prosune človeka, ako pomisli, kam je šla ta krasna narodna noša, kam so izginili oni krasni »furmi« od avb. Za majhno ceno ugrabila je te umetnine brezsrčna roka mestnih zlatarjev, ponajveč židov. In prav takisto se je zgodilo s pečami in drugimi lepimi pleteninami, ki jih je vezla prosta kmečka roka, ki pa je po višem navdahnemji stvarjala prava umetniška dela.

Vendar nam v tem oziru ostaje nekaj tolažbe! Niso se še pogubila vsa naša lepa narodna oblačila. Še se nahajajo trdni kmetski domovi, ki hranijo obilo lepih, umetniški vezenih peč, ki hranijo kožuhe, na hrbtu opisane krasnimi, iz virnimi evtelicami itd. Toda skrajni čas je, da se rešijo te stvari. Treba je povedati ljudem, kako imenitna so ta oblačila, nagovarjati jih treba, da jih ne smejo zavreči, da naj jih čuvajo in hranijo kakor svetinjé našega naroda. Lepo polje imajo tukaj duhovniki, učitelji, dijaki; ti naj odpirajo ljudem oči in jemljo žnjih luskine, ki jim zabranjujejo, da ne vedo in ne vidijo, kaka imenitnost tiči v teh stvarih. Posebno veliko zaslug pa si o tem pridobi vsakdo, ki ume fotografovati ali risati. Tak naj fotografuje in nariše ta starodavna naša oblačila! In te fotografije in ti narisani naj bi se pošiljali posebnemu narodopisnemu odboru, ki naj bi se osnoval v »Matici Slovenski« v Ljubljani, ali tudi sam za-se. Ustanovitev takega odbora bi bila zopet lep korak naprej v našem prosvetnem gibanju; položil bi se tako temelj, na katerim bi se svoj čas pozdignil narodopisni muzej, kakoršnega je tako srčno želeli. Pa ni smeti ničesar odkladati, nič čakati! Na noge naj stopijo možje, ki imajo veselje in zmožnost za to — in takih je vendar dobiti — in ti naj nemudoma in sveto gorečnostjo vzamejo to stvar v roke! Nikar pa naj mi ne pride kedo, ki bi rekel: Saj imamo deželni muzej v Ljubljani in tam je spravljeno nekaj takeih stvari. Čuti je res, da se hrani par komadov te stroke v deželnem muzeju, a to je tako neusmiljeno malo, da nas mora biti v resnici sram. Na noge torej prijatelji našega narodopisa!

Prehajam k našim domačim slovenskim stavbam! Seveda jih tukaj takoj kar sto zavpije in zavjaka: molči o slovenskih stavbah, saj taeih ni, v nas je v tem oziru vse tuje! Skoro podobno bi bil pred kratkim časom govoril tudi jaz v svoji slepoti. Pa srečno naključje me je zadnje dni združilo in sprijateljilo z možem, ki je tehnik in sam temeljito poučen o tej stroki. In ta mi je odprl oči! Spoznal sem, koliko bogastva, koliko pristnih izvornih slovenskih izdelkov najdeš širom slovenske domovine, izdelkov, ki spadajo v stroko stavbarstva. Potruditi se treba malo naokolo po našem svetu, napeti bistro svoje oči in gledati različna stara vrata, paže na kozolcih, hodnike na starih hišah itd. Človek mora kar strmjeti, koliko finih rečij je tu najti. In kedo je bil tvoritelj teh lepih stavb? Ne mizarji in tesarji, ki so se učili po mestih. Priprosti kmetski mizar in tesar je to bil, ki ni pogledal bogve kako daleč preko meje svoje rodne župnije, ki se ni nikjer naobraževal v svoji

stroki. Imel pa je bister, umetniški razum, imel je spretno roko, ki je umela ročno delati, in ta je stvarjal ta umetniška, izvorna dela, spočeta v njegovih duši in izvršena po višjem, notranjem povelji. In prav tako, kakor za našo staro nošo, briga naj se vsakdo, pa naj si bo učitelj, dijak, duhovnik, risar, fotograf, za te prelepe naše domače izdelke iz stroke slovenskega stavbarstva. Vse te stavbe treba opisati, še bolje narisati in fotografovati, in vse to bi bil zopet prekrasen oddelek za naš narodopisni muzej. In tam, v tem muzeju, bi se pokazalo, kaj ume stvarjati slovenski kmet, slovenski samouk, ki je o vsej svoji priproščini in revščini prav, poklican, rojen umetnik. Potem bi se prepričali, da imamo Slovenci tudi svoje izvorno, pristno domače stavbarstvo, in s tem večim ponosom bi se ponašali, da smo sinovi rodu, ki je v resnici tako obdarjen od Stvarnika: pa naj si bo v glasbi, v pesništvu, pisateljevanju, ali v kiparstvu, slikarstvu ali stavbarstvu, ob kratkem, na polji lepih umetnostij.

(Zvršetek pride.)

Politični pregled.

K položaju. Z Dunaja nam pišejo: »Wiener Allg. Zeitung« piše o položaju: V avstrijskem parlamentu počenja se sedaj sukati — parlamentarično. Debatira se, drže se govori, četudi sem in tja precej ostri; nič nujnih predlogov, nobenih obtožb ministrov, nobenih poimenskih glasovanj. Opozicija se ne pojavlja več razbijanjem pultov in linealov in kdor bi ustopil danes prvokrat v to slavno hišo, bi menil, da ima Avstrija fakično — svoj parlament.

Mi nismo optimisti. Tužna minolost nas sili dvomiti na boljši bodočnosti. Toda jedno je gotovo. Pot za ozdravljenje naših parlamentarnih razmer se je nastopilo: mora se jo prehoditi tudi do kraja.

Parlamentarično razpravljanje o »pogodbi« se je počelo. Debate so jako žive. Opozicija izkorišča do dobra svoje pravo s tem, da ostro napada vlado. Toda parlament funkcionira in ta — prikazen je neizmerne važnosti.

Samo jedno vprašanje je: ali je opozicija zbudila parlamentarizem le k navideznemu življenju? Ali ima namen dopustiti, da preide »pogodba« fakično vse faze parlamentarnega razpravljanja?!

Ponovno so se javljale trditve, da opozicija ni skušala ovirati prvega čitanja predlogov o pogodbi le radi tega, ker namerava tem potom povzročiti tem gotoveje ponesrečenje pogodbe. Opozicija da nima resnih mislij s parlamentarnim bojem za pogodbo; vse nje delovanje da je le navidezen maneuver; obstrukcija da ni odstranjena, ampak le odložena.

To bi bilo skrajno, to bi bila opozicija frivolitete, ki bi bila brez primera v zgodovini parlamentarizma. Sicer nismo postali omehkuženi po dogodkih v parlamentu tekom zadnjega leta — toda tako tartuferijo smatramo vendar za nemogočo. Mislimo, da se ne zgodi to, nego da bode sledilo prvemu čitanju pogodbe tudi drugo. Radi tega smo prepričani, da prvo čitanje pogodbe ni bil navidezen maneuver in da opozicija ne bode zbijala frivolne šale s tako resnimi stvarmi. Upanje je tu, da pride avstrijski parlament zopet do spoznanja svojih dolžnosti. Torej: parlament še ni zgubljen.

Z Dunaja poročajo, da je bil grof Thun že odločen, da poda svojo ostavko, toda cesar da je izjavil, da ne bi mogel vsprejeti demisije. Cesar da je povdarjal tudi, da treba iskati modus vivendi z desnico. To je nagnilo grofa Thuna, da je opustil misel o odstopu in je pričel pogajanja z desničarji. O vspehih teh pogajanj ne vemo družega, nego da se iste nadaljujejo. Težave da dela jeden del Čehov, ki se ne morejo odločiti, da bi glasovali za nagodbo. Današnji »Piccolo« potrja, da je tudi slov. državni poslanec Povše v kombinaciji za ministerstvo poljedelstva.

Državni zbor. O večerajšnji seji smo že sporočili na kratko med najnovejšimi vestmi. Nemški nacijonalec Girstmayer, je rekel, da je minister Kaizl govoril tako, kakor da je ogerski minister. Manjkalo da mu ni družega, nego uniforma honvedov. Tudi poslanec Menger je ostro kritikoval stališče vlade glede nagodbe in je potem srečno dospel zopet do — jezikovnih naredeb. Po Men-

gerjevem govoru se je prekinila razprava. Čudno je, kako se zdaj gospóda razgreva za »dobro pogodbo« z Ogersko, kakor da niso bili oni, ki so izročili Madjarom vso moč v roke, kakor da niso oni izročili vseh narodnosti na Ogerskem pod nož Madjarov, kakor da niso vsikdar izdajali avstrijskih koristi, da so le s pomočjo Madjarov mogli hraniti nenaravno nadvladje v Avstriji, in kakor da ne bi bilo gotovo, kakor je Bog v nebesih, da bi tudi sedaj izdajali avstrijske koristi, ako bi oni sklepali pogodbo: ako bi bili oni — ministri! Za to jim gre, k polnim loncem bi radi nemška gospóda; vsa skrb, ki jo kažejo za ubogo ljudstvo, pa ni družega, nego — hinavstvo!

Med raznimi interpelacijami je bila tudi ona posl. Laginje in Spišiča o dogodkih na Primorskem. Prepričani smo, da sta temeljito raztrgala vse — fantazije in pripovedke Hortisa in tovarišev. Interpelacijo priobčimo doslovno.

Domače vesti.

»Naprjed«. Živo zanimanje naše mladine za kulturni in materialni razvoj naroda, vspodbudilo je visokošolce Istre in Trsta z okolico, da so se združili v posebnem društvu, ki bi omogočilo izvrševati željo po dejanskem sodelovanju v prospeli naroda; seveda: v kolikor to dopušča najvažnejši poklic dijaštva.

V ta namen se je ustanovilo osnovnim shodom 18. min. m. v Opatiji akad.-ferijalno društvo »Naprjed«. Upamo, da skoro prepričala udeležba ni izražala pomanjkljivega zanimanja. Prisotni so bili iz večine akademiki najbližje okolice; onim sosednih otokov je zadostovalo, da so izrazili svoje soglašanje in so v navdušeni brzovjavi opravičili svojo odsotnost. Vzpodbujevalnim pozdravom spomnil se je zbranih tovarišev tudi dunajski »Zvonimir«.

Po obširnem izveščju pripravljalnega odbora, ki je utemeljil potrebo takega društva ter naslikal bogato niz tacihi točk v narodnem življenju, kjer se ponuja lepa prilika za uspešne pomoči, pretresal je zbor v razširni debati več vprašanj, ki se tičejo poslovanja društva in potrebne premembe pravil, ter je končno naročil odboru, da to dovrši tekom šolskega leta. Ustanovljenje društva je zavleklo slavno namestništvo s tem, da ni hotelo potrditi prvotnih pravil, češ: Bog si ga vedi kaj pomenja to čudno ime »Radovan« (kakor se je mislilo poprej nazvati to društvo), morda se misli celo ovekovečiti ime kacega krutega hajduka, ki je v »nekdanjih žalostnih časih« plašil bosanske bege? In »O tempora, o mores«: kaj, da bi se »svobodni akademiški državljani« bratili in celo v svoje društvo vsprejemal ponižnega učiteljskega in neizkušene abiturijenta! Ne, da bi se tako nerazumno kršil takov, na starodavnih tradicijah sloneči društveni red, tega nikakor ne sme dovoliti nadzorna oblast!

In tako je potekel čas brez dela do zvršetka počitnic; tem nujnejša potreba pa nastaja sedaj, da toliko odbor, kolikor posamični člani marljivim pripravljanjem tekom vsega šolskega leta podprejo gmotno in moralno svoje društvo, da začne čim prej izvrševati svojo nalogo, ki obstoji v temeljitem spoznavanju in proučevanju vseh pravih potreb našega naroda.

»Naj Mu vskršne vstajenja dan!«

Čitateljem! Ker se podlistki večinoma čitajo sprti in se poizgubljujejo potem, sklenili smo, da bomo odsele ponatiskavali iste v posebnih knjižicah, da se tako ohranijo čitatelstvu. To potrebno smo uvideli posebno na krasni zgodovinski povesti »Čuvaj se senjske roke!« iz peresa divnega pisatelja hrvatskega, Avgusta Šenoa, katera se je tako priljubila v obče, da je že prevedena v mnoge jezike. K temu je pa pripomogel tudi zares lep in gladki jezik gospoda prelagatelja, na čemer mu tu izrekamo zaslužen priznanje. Ker bomo izbirni v spisih ter bomo gledali, da bode »Edinost« prinašala edino le zanimivih povesti, in ker bodo ti ponatiski jako v ceno, nadejamo se, da bodo ti naši podlistki dobro došli čitajočemu občinstvu.

Uredništvo »Edinosti«.

Kdo napada?! Danes ob 3/4. uro je slo več novincev iz Lonjerja mimo magistrata pevaje

po slovenski. Prav pred magistratom so bili nekateri tako nepredvidni, da so vskliknili »Živio!« Da bi ne bili storili tega! Hkratu se je nabralo za Lonjerca kakih 300 oseb, ki so šle kričaje za njimi do trga Giuseppina. Tam je laška sodrga začela vzdigati palice nad okoličani; poslednji — kakih 16 glav — so se postavili v bran, kolikor je bilo možno, tako, da je prišlo do krvavega pretepa. Jednega Lonjerca so morali z vozom prepeljati na zdravniško postajo.

Kdo napada? vprašamo še enkrat. Res je, da so novinci na potu v vojašnico, peli in res je, da so vskliknili parkrat »živio«, ali je pa to res takov zločin, da jih napadajo mestni pobalini kakor kake tolovaji in da provzročajo krvave pretepe! Ali čemu bi se razgrevali! Noč je bode v »Piccolu« drzna falzifikacija — in naši Lonjerca bodo sojeni in obsojeni v Trstu in na Dunaju.

Demonstracija ali ka-ll?! Iz Kozine nam pišejo: Na mirnih, povsem slovenskih tleh hočejo že Italijančiči kazati svoj — pogum (ki pa je le sad njihove slavne kulture) sramotanjem slovenskega življa. Dogodek, ki se je pripetil v Kozini minole nedelje — ob prihodu prevz. vladike tržaškega na kanonične vizitacije — ni bil mogoče toliko naperjen proti došlecu, kakor proti pozdravljačim, češ, vrednost zbranega slovenskega občinstva naj se sodi po individuu, našemljenem po kroju moderne gospode.

Omenjen fanté iz Podgrada, voznik dveh italijanskih gospodov iz Podgrada, vel se je ob dohodu škofovem jako demonstrativno in se je pozneje izrazil, da je dobro plačan za ta dan. Jednega od omenjenih gospodov je vprašal domačin — uganivši njihovo nakano in naglašujé podlost takega postopanja: kako bi sodil, ako bi bil prišel poreški škof. In dobil je odgovor: »O tedaj bi prišel jaz sam«. Po vrhu še ta drznost! Ljudstvo je bilo razdraženo, a vendar je odnesel oni pobalin zdrave pete. Sploh se čutijo na kozinskem kolodvoru tujei domače in gospodarje. Slovenske besede ne čuješ od uradnikov, ki tudi niso zmožni našega jezika, dasi sem že večkrat po Vašem cenjenem listu trkal na vrata odločujoče gospode. — Toda . . . mogoče, da nas osrečijo še s kitajskimi uradniki.

»Wir werden schon purifizieren«. Jih že iztrebimo — tako nekako se je izrazil — kakor se nam poroča — neki profesor in zajedno veliki German na tukajšnjem državnem gimnaziju, ko je govoril o velikem številu učencev, vstopivših letos v prvi razred. Mi smo gotovi že sedaj, da bode slovenska stran ona, na kateri bi hotel gospod profesor »purificirati«. Kaj ko bi se res začeli purificirati vsi gimnaziji na slovenskih ali jezikovno mešanih tleh od — takih profesorjev?!

Iz-pred sodišča. Včeraj se je zopet vršila razprava proti več obtožencev radi zadnjih izgredov, Obsojeni so bili radi javnega nasilstva: 49-letni Anton Pečar; 43-letni Karl Petrič; 37-letni Ivan M. Baretto; 18-letni Jakob Godina; 52-letni Anton Kokorovič; 20-letni Ivan Germek; 17-letni Rajmud Godina; 44-letni Anton Gropaje in sicer prvi na 15 mesecev, drugi na 14 mesecev, četrti na 8 mesecev, šesti na 10 mesecev sedmi na 7 mesecev in ostali trije vsaki na 13 mesecev ojstre ječe.

Obtoženci so razbijali in grozili v gostilni nekega Italijana v ulici Giulia. Za nas je velepomembno to dejstvo, da so vsi obtoženci, izvzemši jednega ali dva, somišljeniki nam nasprotne magistratove stranke!! Jeden njih se je hotel celo sklicevati na svoje italijansko mišljenje, češ: kako bi bili mi proti Italijanom, ko smo vsi dobri italijanski patrijotje — toda predsednik mu je hitro zabranil govoriti o tem.

Na dalje so bili obsojeni radi izgredov:

21-letni Ivan Turk iz Trsta na šest tednov ječe;

23-letni Alojz Žerjav iz Rihemberga na teden dni ječe;

26-letni Avgust Maier in 23-letni Josip Jersnich iz Celoveca na tri dni zapora. Oba obtožena sta Nemea in sta izjavila tudi v svoje opravičenje, da umeta samo nemški;

14-letni Ivan Adamich tudi iz Trsta je bil obsojen radi javnega nasilstva in tatvine. Radi njegove mlade dobe pa so ga postavili pred sodnika okrajnega sodišča. Dobil je dva meseca ječe.

Oglejmo si torej vse te obtožence! Deloma so bili naši narodni nasprotniki — če tudi naše krvi — o katerih je gotovo, da so razgrajali le v ta namen, da so razgrajali, ne pa z bok slovenskega šovinizma; drugi so bili pravi in pristni laški Tržačani; dva sta bila Nemea, in o onem iz Rihemberga ne vemo, kaj je po svojem mišljenju. Ergo: razgrajali so slovenski odpadniki proti Italijanom, Italijani proti Italijanom in Nemei proti Italijanom!! Ali niso poučna ta dejstva, ki jih spravljajo na dan razprave?! To jedno je dokazano vsaj kakor beli dan: zavedno slovenstvo ima čisteroke na teh izgredih!!

100.000 kron 25.000 kron in 10.000 kron so glavni dobitki velike jubilejske razstavne loterije. Opozarjamo naše čitatelje, da se ti dobitki izplačajo tudi v gotovini z samo 20% odbitkom.

Koledar.

Danes v sredo 5. oktobra: Placid in tov., Gala.
Jutri v četrtek 6. oktobra: Bruno, spoz.; Fida, dev. muč.

Solčni:	Lunin:
Izhod ob 6. uri 9 min.	Izhod ob 7. uri 56 min.
Zahod „ 5. „ 26. „	Zahod „ 12. „ 38. „

Ta je 41. teden. Danes je 277. dan tega leta, imamo torej še 88 dni.

Različne vesti

Žalostna povrnitev. Žalostna je povrnitev španskih vojakov. Ti nesrečneži nosijo na sebi vse sledove, ki jih zapuščala borba z boleznijo, gladom in podnebjem. Iz Španske je odšlo na Kubo in v Portoriko 230.000 mladih ljudij. Poginilo jih jih je preko 60.000; 9% od teh je končalo največ na rumeni mrzlici in na sušici. Preden je bila končana vojska, se je vrnilo 50.000 obnemoglih invalidov in izmed teh je bilo ranjenih le malo število. Odkar se je končala vojna, se je vrnilo 20.000 vojakov ponajveč iz Santijaga. V kakošnjem položaju so vojaki, je razvidno iz tega, da so morali vreči iz vsake ladije iz poprečno vsaki dan po deset mrtličev. Tako se je n. pr. iz ladije »brat smrti« od 1300 potnikov-vojakov pometalo v morje 127 mrtvih; iz neke druge se je vrglo 102 trupel od 1400 potnikov, a iz tretje 80 od 1000, ki so se vozili v svojo staro domovino. Lahko si je misliti, kako žalostni prizori se dogajajo pri izkreovanju, ko je izdahnilo toliko bojevnikov od parobroda do bolnice in ni se čuditi, da so Španjci za nekoliko časa pozabili na finance, na politiko, na mirovno pogoje in na vse ostalo.

Židovska nesramnost. Neki poljski list poroča: Soproga bankirja J. v Lvovu je čitala nekje, da se pariške dame, ki hočejo dolgo ohraniti lepoto, kopljejo v mleku. To poskuša sedaj tudi ona. Vsako jutro zgodaj se pripelje pred bankirjevo hišo mlekarski voz nekega židovskega liferenta. Sluge neso posode z mlekom v kopel, kamor pride lepa bankirka kopat se za četrt ure. Po kopelji gre bankirka še nekaj časa spat, sluge pa stočijo mleko zopet nazaj v posode in mlekarski voz se odpelje v mesto na trg, kjer se proda vsak dan vse mleko. Bankirka plača za »posojeno« mleko dva goldinarja na dan.

Iz leta 1830. Tistega leta, ko je bil rojen naš presvitli vladar, poplavila je voda dunajska predmestja. Več tisoč ljudij je izgubilo imetje, 70 ali še več jih je utonilo. — Žena nekega izvoščeka je postavila svojih pet otrok na mizo, da bi odvezala konje v hlevu. Ko je prišla venkaj, niso ji dali valovi, da bi dospela v hlev. Ko se je vrnila naglo zopet nazaj, že ni mogla več v sobo; vse prizadevanje je bilo zastonj. Slišala je otroke kričati, ne da bi jim mogla priti na pomoč. Kričanje je polagoma utihnulo in mislila je že, da so otroci našli — smrt. — V neki hiši, kjer je stanovalo več družin precej tesno vkup v jedni sobi, skoči neka žena, katero so vzbudili šumeči valovi, pokonei in hoče venkaj; ko zagleda vodo, hiti nazaj, da bi rešila svoja otroka. Zgrabi dva in ju ponese na podstrežje; to se je godilo v temni noči. Ko se zdani, vidi, da je rešila dva — tuja otroka; njena sta utonila. — Drugi revni ženi, kateri sta bi bila izročena v varstvo dva najdenčka, so vrgli vrv, da bi se rešila. Ker pa ni hotela otroka prepustiti njuni osodi, ni se mogla pozneje več rešiti in utonila je z najdenčkoma vred. — Raz stolp cerkve sv. Štefana se je videlo Moravsko polje kakor morje, iz katerega se je dvigal le sem pa tje kak zvonik ali kaka visoka stavba. V teh dneh splošne bede je pokazal zlasti cesarjevič Ferdinand

